

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

SALAKARI, M. and HOLMBERG, J., 2021. Kouluterveydenhoitajat tarvitsevat lisää tietoa päihteiden sekakäytöstä ja varhaisen puuttumisen keinoista. Terveystieteiden tutkimus - Hälsovårdaren, 54(1), pp. 32-33.

All material supplied via Turku UAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Kouluterveydenhoitajat tarvitsevat lisää tietoa päihteiden sekakäytöstä

ja varhaisen puuttumisen keinoista

Kouluterveydenhuollon rooli lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin edistämisessä on merkittävä. Tiedetään, että nuorten päihteiden kokeilun ja käytön puheeksi ottaminen on vähemmän haitallista, kun huolen esittämättä jättäminen. Aiheen esiin tuominen lapsen tai nuoren kanssa on olennainen osa kouluterveydenhoitajan työtä.

MINNA SALAKARI

FT, lehtori,
projektipäällikkö
Turun ammatti-
korkeakoulu

JAN HOLMBERG

Sairaanhoitaja (YAMK),
mielenterveys- ja
päihdetyön asian-
tuntija, kouluttaja

Turun ammattikorkeakoulun Master School -opiskelija, terveydenhoitaja **Tanja Mattila** selvitti terveydenhoitajien tiedontarpeita nuorten päihteiden käyttöön liittyen osana Lounais-Suomen Syöpäyhdistyksen NIKO II – terveyden edistäminen nuorten arjessa -projektia. Kysely toteutettiin sähköisellä kyselyllä. Kyselyyn vastasivat turkulaisten ylä- ja alakoulujen sekä ammatillisten oppilaitosten terveydenhoitajat (n=12), joista suurin osa oli työskennellyt terveydenhoitajana 1–5 vuotta.

Terveydenhoitajien spesifinen tiedontarve

Kouluterveydenhoitajilla on vahva tietopohja alkolista ja tupakasta nuorten kanssa työskennellessä. Valtaosa terveydenhoitajista mielsi tietonsa riittäväksi myös erilaisten päihdyttävien aineiden käytön haitoista. Sen sijaan tiedontarve nikotiinituotteiden – eten-

kin nuuskan – osalta jakoi vastaajat: puolet vastaajista oli eri mieltä siitä, että he tarvitsisivat lisää tietoa nuuskasta. Sähkötupakka mainittiin vieraammaksi tupakkatuotteeksi. Sen käytöstä koetaan tarvittavan lisätietoa oman työn tueksi.

Mattilan mukaan ammattilaisten tiedontarve on hyvinkin spesifistä: tietoa tarvitaan erityisesti päihteiden sekakäytön ja kannabiksen käytön vaikutuksista nuorten terveyteen. Kyselyyn osallistuneiden terveydenhoitajien tiedontarve painottui huumausainetietouteen ja päihdeaineiden tunnistamiseen.

– Vastaajista liki 60 prosenttia oli työskennellyt ter-

veydenhoitajana 1–5 vuotta. Siitä huolimatta yli 90 prosenttia heistä raportoi tarvitsevansa työnsä tueksi lisää tietoa huumeista ja päihteiden sekakäytöstä sekä päihteiden käytön aiheuttamien haittojen tunnistamisesta, Mattila toteaa.

– Vaikka kouluterveydenhoitajien tietotaso vaikuttaa hyvältä erityisesti tupakkaan ja alkoholiin liittyen, tarvitaan tietoa kuitenkin runsaasti lisää nuorten päihteiden käytön vaikutuksiin ja ennaltaehkäisemisen keinoihin liittyen.

Varhaisen puuttumisen keinot puutteellisia

Kouluterveydenhoitajat tarvitsevat tietoa päihteiden käytön aiheuttamien haittojen tunnistamisesta ja yhteydestä nuorten mielenterveyteen. Suurin osa vastaajista toivoi lisätietoa myös erilaisista nuorille suunnatuista ennaltaehkäisevistä toiminnoista, varhaisen puuttumisen keinoista ja hoitovaihtoehdoista.

– Kaiken kaikkiaan päihteiden haitat tunnistetaan, mutta varhaisen puuttumisen keinot koetaan puutteelliseksi, Mattila kertoo.

Myös nuorten voimavarojen tukemiseen kaivataan tukea: kolmasosa kouluterveydenhoitajista kokee tarvitsevansa lisätietoa vaikeiden asioiden käsittelemiseen sekä nuorten itsetunnon ja voimavarojen tukemisen taitoihin. Tehdyn kyselyn mukaan kouluterveydenhoitajat tarvitsevat vähiten tietoa muun muassa asiakkaan tietojen salassapidosta tai lapsen ja nuoren kunnioittamisesta osana työtään.

– Nämä ovat niin jokapäiväisiä ja tuttuja asioita, että ne koetaan terveydenhoitajan työn helpoimmiksi osa-alueiksi, Mattila pohtii.

Terveydenhoitaja Tanja Mattila toimii sairaanhoitajana Turun kaupungin hyvinvointipalveluiden terveyspalveluissa. Hän valmistui Turun ammattikorkeakoulun Master Schoolista (YAMK) loppuvuonna 2020.

Mielenterveys- ja päihdehoitotyön koulutusta lisäävä

Terveydenhoitajilla tulee olla ajantasainen tietoperusta heidän ohjatessaan nuoria ja perheitä sekä riittävästi päihdehoitotyön osaamista suoriutuakseen hyvin tekemästään työstä. Nyt toteutetun kyselyn pohjalta voidaan todeta, että terveydenhoitajan koulutusohjelmassa ydinosaamista tulee kehittää erityisesti nuorten mielenterveys- ja päihdehoitotyön osalta.

Täydennyskoulutusta tulee suunnata selkeämmin vastaamaan tutkimuksista esiin nousevia tiedontarpeita ja käyttää terveydenhoitajilta saatua palautetta täydennyskoulutuksen kehittämiseen.

Lisäksi terveydenhoitajat tarvitsevat työarjessaan toimivia verkostoitumisen mahdollisuuksia ja joustavaa konsultointimahdollisuutta eri asiantuntijoiden kesken.

– Lasten ja nuorten päihteidenkäytön tunnistaminen on yksi osa terveystarkastuksia ja siksi osa terveydenhoitajien työtä. Siihen nähden lisätiedontarve näyttyy kyselyssä varsin laajana. Kohtaamisen taitoa on, mutta päihteiden käytön vaikutusten ymmärtämiseen ja hoitoonohjausosaamiseen tulisi kiinnittää huomiota, Mattila toteaa.

Kolme vinkkiä puheeksi ottoon

Kouluterveydenhoitajat voivat tukea ja auttaa nuoria parhaiten olemalla läsnä, kuuntelemalla, kuulemalla ja rakentamalla luottamuksellisen suhteen heihin. Nuorten terveydenhoito- ja terveyden edistämisen työssä kannattaa suosia motivoivaa työotetta ja kuunnella, mitä nuori viestittää ”rivien välillä”. Lisäksi nuorten terveyden edistämisen työssä kannattaa tehdä laajaa yhteistyötä mielenterveys- ja päihdehoitotyön verkostoissa oman ammatillisen osaamisen ylläpitämiseksi.

Mattilan mukaan nuorten osallistaminen tasavertaisina kehittäjinä omasta terveydestä huolehtimiseen ja terveyden edistämisen kehittämistyöhön voisi auttaa nuorten terveyden edistämistyötä. Nuorten elintapojen tukemiseksi, päihteiden käytön kartoittamiseksi ja käyttöön puuttumiseksi sekä käytön ennaltaehkäisemiseksi Mattila tarjoaa kolme käytännön vinkkiä:

1. Älä pelkää ottaa puheeksi. Huolen ilmaiseminen on vähemmän haitallista kuin huolen esittämättä jättäminen. Nuoret tunnistavat terveydenhoitajan huolen, ja huolen ilmaiseminen yleensä lisää ammattilaisten ja nuoren välistä luottamusta.
2. Osallistu koulun ehkäisevän päihdesuunnitelman laatimiseen ja ylläpitoon. Tekemällä yhteistyötä suunnitelman ylläpitämisessä voit varmistaa varhaisen puuttumisen päihteiden käyttökokeiluihin ja ehkäistä niitä.
3. Tee oma työsi läpinäkyväksi. Kun työsi on läpinäkyvää, pystyt madaltamaan kynnystä vastaanotolle tulemiseen.

Kaikkein tärkeimmäksi näistä Mattila arvioi terveydenhoitajan työn tekemisen entistä tutummaksi ja näkyvämmäksi koulu- ja opiskeluyhteisöissä.

– Se lisäisi varmasti luottamusta terveydenhoitajan ja lapsen tai nuoren välillä.

Yhteneväinen tietoperusta taattava

Tämän kyselyn tulokset osoittivat, että terveydenhoitajilla on nuorten päihteiden käyttöön liittyen tiedon tarvetta. Kyselyssä ei kuitenkaan kartoitettu, millä tavoin terveydenhoitajien tietoa tulisi lisätä.

– Terveydenhoitajille voisi tarjota tietopaketteja eri nuorten päihteidenkäyttöön liittyvistä aiheista. Sellaisia, jotka voidaan päivittää tiedon muuttuessa yhdessä nuorten kanssa. Ne olisivat helposti ammattilaisten löydettävissä ja käytettävissä. Lisäksi terveydenhoitajien keskinäinen tiedon jakaminen omista hyvistä käytännöistä nuorten terveyden edistämiseksi voisi auttaa tiedon laajentamisessa ja yhtenäistämässä, Mattila ideoi.

Sosiaali- ja terveysministeriön ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelman tavoitteena mainitaan, että sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisilla tulee olla riittävästi päihdetyön osaamista. Käytännön tarpeista tulevilla kehittämishankkeilla voidaan edistää monialaista nuorten terveyden edistämisen työtä.

Terveydenhoitajan työssä tärkeitä ovat laaja verkostoyhteistyö, riittävät konsultointimahdollisuudet sekä täydennyskoulutus ja hoitoonohjauksen sujuvuus. Niiden ylläpitäminen vaatii riittävät resurssit paneutua terveyttä edistävään työhön.

– Nyt tehdyn kyselyn tuloksia voidaan käyttää suuntaa antavana materiaalina luotaessa ohjausmateriaalia kouluterveydenhoitajille, Mattila iloitsee. ■